

ارزش رازداری و خوشرویی

حکمت ۶

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: صَدَرَ الْعَاقِلُ صَنْدُوقَ سِرِّهِ، وَ الْبَشَاشَةُ

حِبَالَةُ الْمَوَدَّةِ، وَ الْاِحْتِمَالُ قَبْرِ الْعُيُوبِ.

و رَوَى أَنَّهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ قَالَ فِي الْعِبَارَةِ عَنْ هَذَا الْمَعْنَى أَيْضًا: الْمَسَالِمَةُ خَبَاءُ الْعُيُوبِ وَ

مَنْ رَضِيَ عَنْ نَفْسِهِ كَثُرَ السَّخَاطُ عَلَيْهِ.

و درود خدا بر او فرمود: سینه‌ی خردمند صندوق راز اوست، و خوشرویی وسیله‌ی دوست یابی، و شکیبایی، گورستان پوشانده‌ی عیبهاست.
و یا فرمود: پرسش کردن وسیله‌ی پوشاندن عیبهاست، و انسان از خود راضی، دشمنان او فراوانند.

شگفتی های تن آدمی

حکمت ۸

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اَعْجَبُوا لِهَذَا الْإِنْسَانِ يَنْظُرُ بِشَحْمٍ، وَ

يَتَكَلَّمُ بِلَحْمٍ، وَ يَسْمَعُ بِعَظْمٍ وَ يَتَنَفَّسُ مِنْ خَرَمٍ!!

و درود خدا بر او فرمود: از ویژگیهای انسان در شگفتی مانید، که با پاره‌ای «پی» می‌نگرد، و با «گوشت» سخن می‌گوید، و با «استخوان» می‌شنود، و از «شکافی» نفس می‌کشد!!

حکمت ۱۰ روش زندگي با مردم

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: خَالِطُوا النَّاسَ مُخَالَطَةً إِنْ مُتُّمْ مَعَهَا بَكَوْا عَلَيْكُمْ، وَإِنْ عَشْتُمْ حَنُّوا إِلَيْكُمْ.

و درود خدا بر او فرمود: با مردم آنگونه معاشرت کنید، که اگر مرديد بر شما اشک ریزند، و اگر زنده ماندید، با اشتیاق سوی شما آیند.

حکمت ۱۱ روش برخورد با دشمن

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا قَدَرْتَ عَلَى عَدُوِّكَ فَاجْعَلِ الْعَفْوَ عَنْهُ شُكْرًا لِلْقُدْرَةِ عَلَيْهِ.

و درود خدا بر او فرمود: اگر بر دشمن دست یافتی، بخشیدن او را شکرانه پیروزی قرار ده.

حکمت ۱۲ آيين دوست يابی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَعْجَزُ النَّاسِ مَنْ عَجَزَ عَنْ اكْتِسَابِ الْإِخْوَانِ، وَ أَعْجَزُ مِنْهُ مَنْ ضَيَّعَ مِنْ ظَفَرٍ بِهِ مِنْهُمْ.

و درود خدا بر او فرمود: ناتوانترین مردم کسی است که در دوست يابی ناتوان است، و از او ناتوانتر آنکه دوستان خود را از دست بدهد.

روش استفاده از نعمت ها

حکمت ۱۳

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا وَصَلْتَ إِلَيْكُمْ أَطْرَافُ النِّعَمِ فَلَا تُنْفِرُوا
أَقْصَاهَا بِقَلَّةِ الشُّكْرِ.

و درود خدا بر او فرمود: چون نشانه‌های نعمت پروردگار آشکار شد، با ناسپاسی نعمتها را از خود دور نسازید.

روش یاری کردن مردم

حکمت ۲۴

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ كَفَّارَاتِ الذُّنُوبِ الْعِظَامِ إِغَاثَةُ
الْمَلْهُوفِ، وَ التَّنْفِيسُ عَنِ الْمَكْرُوبِ.

و درود خدا بر او فرمود: از کفاره‌ی گناهان بزرگ، به فریاد مردم رسیدن، و آرام کردن مصیبت دیدگان است.

ترس از خدا در فرزونی نعمت ها

حکمت ۲۵

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا بَنَ آدَمَ إِذَا رَأَيْتَ رَبَّكَ سَبِّحْهُ يَتَابِعُ
عَلَيْكَ نِعْمَهُ وَ أَنْتَ تَعْصِيهِ فَاحْذَرِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: ای فرزند آدم! زمانی که خدا را می‌بینی انواع نعمتها را به تو می‌رساند و تو معصیت کاری، بترس.

پرهیز از غفلت زدگی

حکمت ۳۰

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْحَذَرُ الْحَذَرُ فَوَاللَّهِ لَقَدْ سَتَرَ حَتَّى كَانَهُ
قَدْ غَفَرَ.

و درود خدا بر او فرمود: هشدار! هشدار! به خدا سوگند چنان پردپوشی
کرده که پنداری تو را بخشیده است.

اعتدال در بخشش و حسابرسی

حکمت ۳۳

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: كُنْ سَمَحًا وَ لَا تَكُنْ مُبَذِّرًا، وَ كُنْ مُقَدِّرًا وَ
لَا تَكُنْ مُقْتَرًا.

و درود خدا بر او فرمود: بخشنده باش اما زیاده روی نکن، در زندگی حسابگر
باش اما، سختگیر مباش.

آرزوهای طولانی و بزهکاری

حکمت ۳۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَطَالَ الْأَمَلَ أَسَاءَ الْعَمَلَ.

و درود خدا بر او فرمود: کسی که آرزوهایش طولانی، کردارش نیز ناپسند
است.

جایگاه واجبات و مستحبات

حکمت ۳۹

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا قُرْبَةَ بِالنَّوَافِلِ إِذَا أَضْرَّتْ بِالْفَرَائِضِ.

و درود خدا بر او فرمود: مستحبات به خدا نزدیک نمی گردانند اگر به واجبات
زیان رسانند.

بیماری و پاک شدن گناهان

حکمت ۴۲

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لِبَعْضِ أَصْحَابِهِ فِي عِلَّةٍ اعْتَلَّهَا: جَعَلَ اللَّهُ
مَا كَانَ مِنْ شُكُوكَ حَطًّا لِسَيِّئَاتِكَ، فَإِنَّ الْمَرَضَ لَا أَجْرَ فِيهِ، وَ
لَكِنَّهُ يَحُطُّ السَّيِّئَاتِ وَيَحْتَبِئُ حَتَّى الْأَوْرَاقِ، وَ إِنَّمَا الْأَجْرُ فِي الْقَوْلِ
بِاللِّسَانِ، وَ الْعَمَلِ بِالْأَيْدِي وَ الْأَقْدَامِ، وَ إِنَّ اللَّهَ سَبْحَانَهُ يَدْخُلُ
بِصِدْقِ النِّيَّةِ وَ السَّرِيرَةِ الصَّالِحَةِ مَنْ يَشَاءُ مِنْ عِبَادِهِ الْجَنَّةَ.

و به یکی از یارانش که بیمار بود فرمود: خدا! آنچه را که از درد بیماری
شکایت داری موجب کاستن گناهانت قرار داد، در بیماری پاداشی نیست اما
گناهان را از بین می‌برد، و آنها را چونان برگ پاییزی می‌ریزند، و همانا
پاداش در گفتار به زبان،
و کردار با دستها و قدمهاست، و خدای سبحان به خاطر نیت راست، و درون
پاک، هر کس از بندگان را که بخواهد وارد بهشت خواهد کرد.

ارزش پشیمانی و زشتی غرور زندگی

حکمت ۴۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: سَيِّئُهُ تَسْوَعُ خَيْرَ عِنْدَ اللَّهِ مِنْ حَسَنَةٍ تَعْجِبُكَ.

و درود خدا بر او فرمود: گناهی که تو را پشیمان کند بهتر از کار نیکی
است که تو را به خودپسندی وادارد.

حکمت ۵۰

راه جذب دلها

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قُلُوبُ الرِّجَالِ وَحْشِيَّةٌ فَمَنْ تَأَلَّفَهَا أَقْبَلَتْ عَلَيْهِ.

و درود خدا بر او فرمود: دلهای مردم وحشی است، به کسی روی آوردند که خوشرویی کند.

حکمت ۵۲

روش برخورد با شکست خوردگان

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَوْلَى النَّاسِ بِالْعَفْوِ أَقْدَرُهُمْ عَلَى الْعُقُوبَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: سزاوارترین مردم به عفو کردن، تواناترینشان در کیفر دادن است.

حکمت ۵۳

شناخت جایگاه سخاوت و ایثارگری

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: السَّخَاءُ مَا كَانَ ابْتِدَاءً، فَأَمَّا مَا كَانَ عَنْ

مَسَالَةٍ فَحَيَاءٌ وَ تَذَمُّمٌ.

و درود خدا بر او فرمود: سخاوت آن است که تو آغاز کنی، زیرا آن چه با درخواست داده می شود یا از روی شرم، و یا از بیم سخن ناپسند شنیدن

حکمت ۵۴

ارزش های اخلاقی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا غِنَى كَالْعَقْلِ، وَ لَا فَقْرٌ كَالْجَهْلِ، وَ لَا

مِیرَاثٌ كَالْأَدَبِ، وَ لَا ظَهِيرٌ كَالْمُشَاوَرَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: هیچ بی نیازی چون عقل، و هیچ فقری چون نادانی نیست، هیچ ارثی چون ادب، و هیچ پشتیبانی چون مشاورت نیست.

حکمت ۵۷ ارزش قناعت و خود کفایی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْقَنَاعَةُ مَالٌ لَا يَنْفَدُ.

قَالَ السَّيِّدُ الشَّرِيفُ: وَقَدْ رَوَى هَذَا الْكَلَامُ عَنِ النَّبِيِّ صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَآلِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: قناعت ثروتی است که پایان نمی پذیرد.

سید شریف فرمود: این سخن از رسول خدا نیز نقل شده است.

حکمت ۵۸ توانگری و شهوت ها

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْمَالُ مَادَّةُ الشَّهَوَاتِ.

و درود خدا بر او فرمود: ثروت، ریشه‌ی شهوتهاست.

حکمت ۶۰ ضرورت کنترل زبان

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اللِّسَانُ سَبْعٌ إِنْ خَلَى عَنْهُ عَقْرٌ.

و درود خدا بر او فرمود: زبان تربیت نشده درنده‌ای است که اگر رهایش کنی می‌گزد.

حکمت ۶۴ غفلت دنیا پرستان

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَهْلُ الدُّنْيَا كَرَكَبٍ يَسَارُ بِهِمْ وَ هُمْ نِيَامٌ.

و درود خدا بر او فرمود: اهل دنیا سوارانی در خواب مانده‌اند که آنان را می‌رانند.

حکمت ۶۵ ترک دوستان و تنهایی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَقَدْ الْأَحَبَّةُ غُرْبَةً.

و درود خدا بر او فرمود: از دست دادن دوستان غربت است.

حکمت ۶۶ روش خواستن

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قَوِّتِ الْحَاجَةَ أَهْوَنُ مِنْ طَلِبِهَا إِلَى غَيْرِ أَهْلِهَا.

و درود خدا بر او فرمود: از دست دادن حاجت بهتر از درخواست کردن از نااهل است.

حکمت ۶۷ ارزش ايثار اقتصادي

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا تَسْتَحْيِ مِنْ إِعْطَاءِ الْقَلِيلِ، فَإِنَّ الْحَرَمَانَ أَقْلُ مِنْهُ.

و درود خدا بر او فرمود: از بخشش اندک شرم مدار که محروم کردن از آن کمتر است.

حکمت ۶۸ ره آورد عفت و شکرگذاري

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْعِفَافُ زِينَةُ الْفَقْرِ وَ الشُّكْرُ زِينَةُ الْغِنَى.

درود خدا بر او فرمود: عفت ورزیدن زینت فقر، و شکرگزاری زینت بی‌نیازی است.

حکمت ۶۹ حفظ روح اميدواري

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا لَمْ يَكُنْ مَا تُرِيدُ فَلَا تَبَلَّ كَيْفَ كُنْتَ.

و درود خدا بر او فرمود: اگر آنچه را که می‌خواستی به دست نیامد، از آنچه هستی نگران مباش.

حکمت ۷۱ نشانه کمال عقل

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا تَمَّ الْعَقْلُ نَقَصَ الْكَلَامُ.

و درود خدا بر او فرمود: چون عقل کامل گردد سخن اندک باشد.

حکمت ۷۲ رابطه دنیا و انسان

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الدَّهْرُ يُخْلِقُ الْأَبْدَانَ، وَ يَجْدُدُ الْأَمَالَ، وَ يَقْرِبُ الْمَنِيَّةَ، وَ يَبَاعِدُ الْأَمَنِيَّةَ، مَنْ ظَفَرَ بِهِ نَصَبٌ، وَ مَنْ فَاتَهُ تَعَبٌ.

و درود خدا بر او فرمود: دنیا بدن‌ها را فرسوده، و آرزوها را تازه می‌نماید، مرگ را نزدیک و خواسته‌ها را دور و دراز می‌سازد، کسی که به آن دست یافت خسته می‌شود، و آنکه به دنیا نرسید رنج می‌برد.

حکمت ۷۳ ضرورت خودسازی رهبران و مدیران

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ نَصَبَ نَفْسَهُ لِلنَّاسِ إِمَامًا فَعَلَيْهِ أَنْ يَبْدَأَ بِتَعْلِيمِ نَفْسِهِ قَبْلَ تَعْلِيمِ غَيْرِهِ، وَلَيْكِنْ تَادِيْبُهُ بِسِيرَتِهِ قَبْلَ تَادِيْبِهِ بِلِسَانِهِ، وَ مَعْلَمِ نَفْسِهِ وَ مَوْدِبِهَا أَحَقُّ بِالْإِجْلَالِ مِنْ مَعْلَمِ النَّاسِ وَ مَوْدِبِهِمْ.

و درود خدا بر او فرمود: کسی که خود را رهبر مردم ساخته، باید پیش از آنکه به تعلیم دیگران پردازد، خود را بسازد، و پیش از آنکه به گفتار تربیت کند، با کردار تعلیم دهد، زیرا آن کس که خود را تعلیم دهد و ادب کند سزاوارتر از به تعظیم است از آنکه دیگری را تعلیم دهد و ادب آموزد.

حکمت ۷۴

ضرورت یاد مرگ

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: نَفْسُ الْمَرْءِ خُطَاهُ إِلَى أَجَلِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: انسان با نفسی که می‌کشد، قدمی به سوی مرگ می‌رود.

حکمت ۸۰

مومن و ارزش حکمت

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ فِي مِثْلِ ذَلِكَ: الْحِكْمَةُ ضَالَّةُ الْمُؤْمِنِ، فَخُذِ

الْحِكْمَةَ وَ لَوْ مِنْ أَهْلِ النِّفَاقِ.

و درود خدا بر او فرمود: حکمت گمشده‌ی مومن است، حکمت را فراگیر هر چند از منافقان باشد.

حکمت ۸۱

میزان ارزش انسان‌ها (ارزش تخصص و تجربه)

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قِيَمَةُ كُلِّ امْرِئٍ مَا يَحْسِنُهُ.

قَالَ الرَّضِيُّ: وَ هَذِهِ الْكَلِمَةُ الَّتِي لَا تُصَابُ لَهَا قِيَمَةٌ، وَ لَا تُوزَنُ بِهَا حِكْمَةٌ

وَ لَا تُقَرَّنُ إِلَيْهَا كَلِمَةٌ.

و درود خدا بر او فرمود: ارزش هر کس به مقدار دانایی و تخصص اوست.

«این کلماتی است که قیمتی برای آن تصور نمی‌شود، و هیچ حکمتی همسنگ آن نبوده و هیچ سخنی والایی آن را ندارد»

حکمت ۸۲

ارزش های والای انسانی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أُوصِيكُمْ بِخَمْسٍ لَوْ ضَرَبْتُمْ إِلَيْهَا أَبَاطَ الْأَيْلِ لَكَانَتْ لَذَلِكَ أَهْلًا: لَا يَرْجُونَ أَحَدًا مِنْكُمْ إِلَّا رَبَّهُ، وَ لَا يَخَافَنَّ إِلَّا ذَنْبَهُ، وَ لَا يَسْتَحْيِينَ أَحَدًا مِنْكُمْ إِذَا سُئِلَ عَمَّا لَا يَعْلَمُ أَنْ يَقُولَ لَا أَعْلَمُ، وَ لَا يَسْتَحْيِينَ أَحَدًا إِذَا لَمْ يَعْلَمْ الشَّيْءَ أَنْ يَتَعَلَّمَهُ، وَ عَلَيْكُمْ بِالصَّبْرِ فَإِنَّ الصَّبْرَ مِنَ الْإِيمَانِ كَالرَّاسِ مِنَ الْجَسَدِ، لَا خَيْرَ فِي جَسَدٍ لَا رَأْسَ مَعَهُ، وَ لَا فِي إِيْمَانٍ لَا صَبْرَ مَعَهُ.

و درود خدا بر او فرمود: شما را به پنج چیز سفارش می‌کنم که اگر برای آنها شتران را پرشتاب برانید و رنج سفر را تحمل کنید سزاوار است. کسی از شما جز به پروردگار خود امیدوار نباشد، و جز از گناه خود نترسد، و اگر از یکی سوال کردند و نمی‌دانند، شرم نکنند، و بگویند، نمی‌دانم، و کسی شرم نکند در آنچه نمی‌داند بیاموزد، و بر شما باد به شکیبایی، که شکیبایی، ایمان را، چون سر است بر بدن، که ایمان بدون شکیبایی چونان بدن بی‌سر ارزشی ندارد.

حکمت ۸۵

پرهیز از ادعاهای علمی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ تَرَكَ قَوْلَ لَا أَدْرِي أَصِيبَتْ مَقَاتِلُهُ.

و درود خدا بر او فرمود: کسی که از گفتن نمی‌دانم روی گردان است، به هلاکت و نابودی می‌رسد.

حکمت ۸۶

برتری تجربه پیران از قدرتمندی جوانان

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: رَأَى الشَّيْخُ أَحَبَّ إِلَيَّ مِنْ جَلَدِ الْغُلَامِ. وَ

رَوَى مِنْ مَشْهَدِ الْغُلَامِ.

و درود خدا بر او فرمود: اندیشه پیر در نزد من از تلاش جوان خوشایندتر است ﴿و نقل شد که از آمادگی رزمی جوان﴾

حکمت ۸۷

ارزش استغفار (طلب بخشش از خدا)

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَجِبْتُ لِمَنْ يَقْنَطُ وَ مَعَهُ الْاِسْتِغْفَارُ.

و درود خدا بر او فرمود: در شگفتم از کسی که می‌تواند استغفار کند و ناامید است.

حکمت ۸۸

دو عامل اِمنی مسلمان

وَ حَكَی عَنْهُ أَبُو جَعْفَرٍ مُحَمَّدُ بْنُ عَلِیِّ الْبَاقِرِ - عَلَیْهِمَا السَّلَامُ - أَنَّهُ قَالَ:

كَانَ فِي الْأَرْضِ أَمَانَانِ مِنْ عَذَابِ اللَّهِ سُبْحَانَهُ وَ قَدْ رَفَعَ

أَحَدَهُمَا فَدُونَكُمْ الْآخِرَ فَتَمَسَّكُوا بِهِ: أَمَّا الْأَمَانُ الَّذِي رَفَعَ فَهُوَ

رَسُولُ اللَّهِ - صَلَّى اللَّهُ عَلَيْهِ وَ آلِهِ - وَ أَمَّا الْأَمَانُ الْبَاقِي فَالِاسْتِغْفَارُ،

قَالَ اللَّهُ تَعَالَى: وَ مَا كَانَ اللَّهُ لِيُعَذِّبَهُمْ وَ أَنْتَ فِيهِمْ وَ مَا كَانَ اللَّهُ

مُعَذِّبَهُمْ وَ هُمْ يَسْتَغْفِرُونَ.

قَالَ السَّيِّدُ الشَّرِيفُ: وَ هَذَا مِنْ مَحَاسِنِ الْإِسْتِخْرَاجِ وَ لَطَائِفِ الْإِسْتِنْبَاطِ.

و درود خدا بر او فرمود: ﴿امام باقر ع﴾ از حضرت امیرالمومنین ع نقل فرمود: ﴿دو چیز در زمین مایهی امان از عذاب خدا بود، یکی از آن دو برداشته شد، پس دیگری را دریابید و بدان چنگ زنید، اما امانی که برداشته شد رسول خدا ص بود، و امان باقیمانده، استغفار کردن است، خدای بزرگ به رسول خدا فرمود ﴿خدا آنان را عذاب نمی‌کند در حالی که تو در میان آنان، و عذابشان نمی‌کند تا آن هنگام که استغفار می‌کنند.﴾
 ﴿این روش استخراج نیکوترین لطایف معنی، و ظرافت سخن از آیات قرآن است﴾

حکمت ۸۹

راه اصلاح دنیا و آخرت

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَصْلَحَ مَا بَيْنَهُ وَبَيْنَ اللَّهِ أَصْلَحَ اللَّهُ مَا

بَيْنَهُ وَبَيْنَ النَّاسِ، وَ مَنْ أَصْلَحَ أَمْرَ آخِرَتِهِ أَصْلَحَ اللَّهُ لَهُ أَمْرَ

دُنْيَاهُ، وَ مَنْ كَانَ لَهُ مِنْ نَفْسِهِ وَاعِظٌ كَانَ عَلَيْهِ مِنَ اللَّهِ حَافِظٌ.

و درود خدا بر او فرمود: کسی که میان خود و خدا اصلاح کند، خداوند میان او و مردم را اصلاح خواهد کرد و کسی که امور آخرت را اصلاح کند، خدا امور دنیای او را اصلاح خواهد کرد، و کسی که از درون جان، واعظی دارد، خدا را بر او حافظی است.

حکمت ۹۰

شناخت عالم آگاه

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْفَقِيهُ كُلُّ الْفَقِيهِ مَنْ لَمْ يَقْنَطِ النَّاسَ مِنْ

رَحْمَةِ اللَّهِ، وَ لَمْ يُؤْيِسْهُمْ مِنْ رَوْحِ اللَّهِ، وَ لَمْ يُؤْمِنْهُمْ مِنْ مَكْرِ اللَّهِ.

و درود خدا بر او فرمود: فقیه کامل کسی است که مردم را از آمرزش خدا مایوس نکند، و از مهربانی او نومید، و از عذاب ناگهانی خدا ایمن نسازد.

حکمت ۹۱

راه درمان روان (روانکاری، روانشناسی بالینی)

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ هَذِهِ الْقُلُوبَ تَمَلُّ كَمَا تَمَلُّ الْأَبْدَانُ،

فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ الْحِكْمَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: همانا این دلها همانند بدنهای افسرده می‌شوند، پس برای شادابی دلها، سخنان زیبای حکمت‌آمیز را بجوید.

حکمت ۹۲ والاترین دانش

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَوْضَعُ الْعِلْمُ مَا وَقَفَ عَلَى اللِّسَانِ، وَ
أَرْفَعُهُ مَا ظَهَرَ فِي الْجَوَارِحِ وَ الْأَرْكَانِ.

و درود خدا بر او فرمود: بی‌ارزشتترین دانش، آنچه که بر سر زبان است،
و برترین علم، آنچه در اعضا و جوارح آشکار است.

حکمت ۹۴ شناخت نیکی‌ها و خوبیها

و سَأَلَ عَلَيْهِ السَّلَامُ عَنِ الْخَيْرِ مَا هُوَ؟ فَقَالَ: لَيْسَ الْخَيْرُ أَنْ يَكْثُرَ مَالُكَ وَ وَلَدُكَ،
وَ لَكِنَّ الْخَيْرَ أَنْ يَكْثُرَ عِلْمُكَ، وَ أَنْ يَعْظُمَ حِلْمُكَ، وَ أَنْ تَبَاهِيَ النَّاسَ
بِعِبَادَةِ رَبِّكَ، فَإِنْ أَحْسَنْتَ حَمِدْتَ اللَّهَ، وَ إِنْ أَسَاءْتَ اسْتَغْفَرْتَ اللَّهَ،
وَ لَا خَيْرَ فِي الدُّنْيَا إِلَّا لِرَجُلَيْنِ، رَجُلٍ أَذْنَبَ ذُنُوبًا فَهُوَ يَتَدَارَكُهَا
بِالتَّوْبَةِ، وَ رَجُلٍ يُسَارِعُ فِي الْخَيْرَاتِ.

و درود خدا بر او فرمود: «از امام پرسیدند «خیر» چیست؟ فرمود: «خوبی
آن نیست که مال و فرزندان بسیار شود، بلکه خیر آن است که دانش تو فراوان
و بردباری تو بزرگ و گران‌مقدار باشد، و در پرستش پروردگار در میان مردم
سرفراز باشی، پس اگر کار نیکی انجام دهی شکر خدا بجا آوری، و اگر بد
خدا آمرزش خواهی. در دنیا جز برای هر دو کس خیر نیست، یکی گناهکاری
که با توبه جبران کند، و دیگر نیکوکاری که در کارهای نیکو شتاب ورزد.

حکمت ۹۶

ارزش علم و بندگی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِالْأَنْبِيَاءِ أَعْلَمُهُمْ بِمَا جَاءُوا بِهِ، ثُمَّ تَلَا عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ أَوْلَى النَّاسِ بِإِبْرَاهِيمَ لِلَّذِينَ اتَّبَعُوهُ وَ هَذَا النَّبِيُّ وَ الَّذِينَ آمَنُوا ثُمَّ قَالَ: إِنَّ وَلِيَّ مُحَمَّدٍ مَنْ أَطَاعَ اللَّهَ وَ إِنَّ بَعْدَتَ لِحِمَّتِهِ، وَ إِنَّ عَدُوَّ مُحَمَّدٍ مَنْ عَصَى اللَّهَ وَ إِنَّ قَرِيبَتَ قَرَابَتِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: نزدیکترین مردم به پیامبران، داناترین آنان است. سپس این آیه را تلاوت فرمود: ﴿همانا نزدیکترین مردم به ابراهیم آنانند که پیرو او گردیدند، و مومنانی که به این پیامبر خاتم گرویدند﴾ فرمود: ﴿دوست محمد ﴿ص﴾ کسی است که خدا را اطاعت کند هر چند پیوند خویشاوندی او دور باشد، و دشمن محمد ﴿ص﴾ کسی است که خدا را نافرمانی کند، هر چند چند خویشاوند نزدیک او باشد.

حکمت ۹۷

ارزش یقین

وَ قَدْ سَمِعَ عَلَيْهِ السَّلَامُ رَجُلًا مِنَ الْحُرُورِيَّةِ يَتَهَجَّدُ وَ يَقْرَأُ فَقَالَ: نَوْمٌ عَلَى يَقِينٍ خَيْرٌ مِنْ صَلَاةٍ فِي شَكٍّ.

و درود خدا بر او فرمود: ﴿یکی از خوارج را دید که نماز شب می‌خواند و قرآن تلاوت می‌کند﴾ خوابیدن با یقین برتر از نمازگزاردن با شک و تردید است.

ضرورت عمل کردن به روایات

حکمت ۹۸

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اَعْلَمُوا الْخَبْرَ إِذَا سَمِعْتُمُوهُ عَقْلَ رِعَايَةٍ لَا
عَقْلَ رِوَايَةٍ، فَإِنَّ رِوَاةَ الْعِلْمِ كَثِيرٌ، وَ رِعَاةَهُ قَلِيلٌ.

و درود خدا بر او فرمود: چون خبری را شنیدید، آن را درک کرده عمل کنید، نه بشنوید و نقل کنید، زیرا راویان علم فراوان، و عمل‌کنندگان آن اندکند.

روش برطرف کردن نیازهای مردم

حکمت ۱۰۱

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا يَسْتَقِيمُ قِضَاءُ الْحَوَائِجِ إِلَّا بِثَلَاثٍ:
بِاسْتِصْغَارِهَا لِتَعْظُمَ، وَ بِاسْتِكْتَامِهَا لِتُظْهَرَ، وَ بِتَعْجِيلِهَا لِتَهْنَأَ.

و درود خدا بر او فرمود: برآوردن نیازهای مردم پایدار نیست مگر به
۱- چیر، کوچک شمردن آن تا خود بزرگ نماید، پنهان داشتن آن تا خود آشکار
شود، و شتاب در برآوردن آن، تا گوارا باشد.

ره آورد شوم دین گریزی

حکمت ۱۰۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا يَتْرُكُ النَّاسُ شَيْئًا مِنْ أَمْرِ دِينِهِمْ
لَا سِتِّصْلَاحِ دُنْيَاهُمْ إِلَّا فَتَحَ اللَّهُ عَلَيْهِمْ مَا هُوَ أَضَرُّ مِنْهُ.

و درود خدا بر او فرمود: مردم برای اصلاح دنیا چیزی از دین را ترک
نمی‌گویند.

مشعلات شیعه بودن

حکمت ۱۱۲

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَحَبَّنَا أَهْلَ الْبَيْتِ فَلَيْسَتْ لَهُ لِفَقْرِ جَلْبَابٌ.

و درود خدا بر او فرمود: هر کس ما اهل بیت پیامبر (ص) را دوست بدارد، پس باید فقر را چونان لباس رویین بپذیرد. (یعنی آماده‌ی انواع محرومیتها باشد)

جایگاه خوشبینی و بدبینی در جامعه

حکمت ۱۱۴

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا اسْتَوَلَى الصَّلَاحُ عَلَى الزَّمَانِ وَ أَهْلُهُ

ثُمَّ آسَاءَ رَجُلٌ الظَّنَّ بِرَجُلٍ لَمْ تَظْهَرْ مِنْهُ خَزِيَّةٌ فَقَدْ ظَلَمَ، وَ إِذَا

اسْتَوَلَى الْفَسَادُ عَلَى الزَّمَانِ وَ أَهْلُهُ فَآحَسَنَّ رَجُلٌ الظَّنَّ

بِرَجُلٍ فَقَدْ غَرَّرَ.

و درود خدا بر او فرمود: هرگاه نیکوکاری بر روزگار و مردم آن غالب آید، اگر کسی به دیگری گمان بد برد که از او عمل زشتی سر نزده، ستمکار است، و اگر بدی بر زمانه و مردم آن غالب شود، و کسی به دیگری خوش گمان باشد، خود را فریب داد.

انسان و انواع آزمایش ها

حکمت ۱۱۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: كَمْ مِنْ مُسْتَدْرَجٍ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِ، وَ مَغْرُورٍ

بِالسَّتْرِ عَلَيْهِ، وَ مَفْتُونٍ بِحُسْنِ الْقَوْلِ فِيهِ، وَ مَا ابْتَلَى اللَّهُ أَحَدًا

بِمِثْلِ الْأَمَلَاءِ لَهُ.

و درود خدا بر او فرمود: چه بسا کسی که با نعمتهای رسیده، به دام افتد، و با پردپوشی گناه، فریب خورد، و با ستایش شدن، آزمایش گردد، و خدا هیچ کس را همانند مهلت دادن، نیازمود.

حکمت ۱۱۷ پرهیز از افراط و تفریط در دوستی با امام (ع)

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: هَلَكَ فِي رَجُلَانِ: مُحِبٌّ غَالٍ، وَ مَبْغِضٌ قَالٍ.

و درود خدا بر او فرمود: دو تن به خاطر من به هلاکت رسیدند، دوست افراطکننده، و دشمن دشنامدهنده.

حکمت ۱۱۸ استفاده از فرصت ها

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِضَاعَةُ الْفُرْصَةِ غَضَةٌ.

و درود خدا بر او فرمود: از دست دادن فرصت، اندوهبار است.

حکمت ۱۱۹ ضرورت شناخت دنیا

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَثَلُ الدُّنْيَا كَمَثَلِ الْحَيَةِ لَيْنٍ مَسْهَا وَ السُّمِّ

النَّاقِعِ فِي جَوْفِهَا، يَهْوِي إِلَيْهَا الْغَرُّ الْجَاهِلُ، وَ يَحْذَرُهَا ذُو

الْأَلْبِ الْعَاقِلُ.

و درود خدا بر او فرمود: دنیای حرام چون مار سمی است، پوست آن نرم ولی سم کشنده در درون دارد، نادان فریب خورده به آن می گراید، و هوشمند عاقل از آن دوری گزیند.

ارزیابی عمل ها

حکمت ۱۲۱

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: شَتَّانَ بَيْنَ عَمَلَيْنِ: عَمَلٌ تَذْهَبُ لِدُّنْهِ وَ

تَبْقَى تَبِعَتُهُ، وَ عَمَلٌ تَذْهَبُ مَوْوَنَتُهُ وَ يَبْقَى أَجْرُهُ.

و درود خدا بر او فرمود: چقدر بین دو عمل فاصله دور است؟ عملی که لذتش می‌رود و کیفر آن می‌ماند، و عملی که رنج آن می‌گذرد و پاداش آن ماندگار است.

امام و شناساندن اسلام

حکمت ۱۲۵

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَانْسَبَنَّ الْإِسْلَامَ نِسْبَةً لَمْ يَنْسِبْهَا أَحَدٌ

قَبْلِي: الْإِسْلَامُ هُوَ التَّسْلِيمُ، وَ التَّسْلِيمُ هُوَ الْيَقِينُ، وَ الْيَقِينُ هُوَ

التَّصَدِيقُ، وَ التَّصَدِيقُ هُوَ الْإِقْرَارُ، وَ الْإِقْرَارُ هُوَ الْإِدَاءُ، وَ

الْإِدَاءُ هُوَ الْعَمَلُ.

و درود خدا بر او فرمود: اسلام را چنان می‌شناسانم که پیش از من کسی آنگونه معرفی نکرده باشد، اسلام، همان تسلیم در برابر خدا، و تسلیم همان یقین داشتن، و یقین اعتقاد راستین، و باور راستین همان اقرار درست، و اقرار درست انجام مسوولیتها، و انجام مسوولیتها، همان عمل کردن به احکام دین است.

شناخت عظمت پروردگار

حکمت ۱۲۹

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَظُمَ الْخَالِقُ عِنْدَكَ يَصْغُرُ الْمَخْلُوقُ فِي عَيْنِكَ.

و درود خدا بر او فرمود: بزرگی پروردگار در جانت، پدیدهها را در چشمت کوچک می‌نمایاند.

حکمت ۱۳۳ اقسام مردم و دنیا

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الدُّنْيَا دَارُ مَمَرٍ لَا دَارَ مَقَرٍّ، وَ النَّاسُ فِيهَا رَجُلَانِ: رَجُلٌ بَاعَ نَفْسَهُ فَاَوْبَقَهَا، وَ رَجُلٌ ابْتَاعَ نَفْسَهُ فَاعْتَقَهَا.

و درود خدا بر او فرمود: دنیا گذرگاه عبور است، نه جای ماندن، و مردم در آن دو دسته‌اند یکی آنکه خود را در دنیا می‌فروشد و به تباهی می‌کشاند، و دیگری آنکه خود را خرید و آزاد کرد.

حکمت ۱۳۴ حقوق دوستان

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا يَكُونُ الصَّدِيقُ صَدِيقًا حَتَّى يَحْفَظَ أَخَاهُ فِي ثَلَاثٍ: فِي نَكْبَتِهِ، وَ غَيْبَتِهِ، وَ وَفَاتِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: دوست نیست مگر آنکه حقوق برادرش را در سه جایگاه نگهبان باشد، در روزگار گرفتاری، آن هنگام که حضور ندارد، و پس از مرگ.

چهار ارزش برتر

حکمت ١٣٥

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَعْطِيَ أَرْبَعًا لَمْ يَحْرَمَ أَرْبَعًا: مَنْ أَعْطِيَ
الدُّعَاءَ لَمْ يَحْرَمِ الْجَابَةَ، وَ مَنْ أَعْطِيَ التَّوْبَةَ لَمْ يَحْرَمِ الْقَبُولَ،
وَ مَنْ أَعْطِيَ الْإِسْتِغْفَارَ لَمْ يَحْرَمِ الْمَغْفِرَةَ، وَ مَنْ أَعْطِيَ الشُّكْرَ
لَمْ يَحْرَمِ الزِّيَادَةَ.

قَالَ السَّيِّدُ الشَّرِيفُ: وَ تَصَدِّقُ ذَلِكَ فِي كِتَابِ اللَّهِ تَعَالَى،

قَالَ فِي الدُّعَاءِ: ادْعُونِي

أَسْتَجِبْ لَكُمْ وَ قَالَ فِي الْإِسْتِغْفَارِ وَ مَنْ يَعْمَلْ سُوءًا أَوْ يَظْلِمْ

نَفْسَهُ ثُمَّ يَسْتَغْفِرِ اللَّهَ يَجِدِ اللَّهَ غَفُورًا رَحِيمًا وَ قَالَ فِي الشُّكْرِ

لَئِنْ شَكَرْتُمْ لَأَزِيدَنَّكُمْ وَ قَالَ فِي التَّوْبَةِ: إِنَّمَا التَّوْبَةُ عَلَى اللَّهِ

لِلَّذِينَ يَعْمَلُونَ السُّوءَ بِجَهَالَةٍ ثُمَّ يَتُوبُونَ مِنْ قَرِيبٍ فَأُولَئِكَ

يَتُوبُ اللَّهُ عَلَيْهِمْ وَ كَانَ اللَّهُ عَلِيمًا حَكِيمًا.

و درود خدا بر او فرمود: کسی را که چهار چیز دادند، از چهار چیز محروم نباشد، با دعا از اجابت کردن، با توبه از پذیرفته شدن، با استغفار از مرزش گناه، با شکرگزاری از فزونی نعمتها ﴿و این حقیقت مورد تصدیق کتاب الهی است که در مورد دعا گفته است: مرا بخوانید تا خواسته‌های شما را بپردازم.﴾ قرآن کریم، سوره ی مومن، آیه ۶۰ ﴿در مورد استغفار گفته است: ﴿هر آنکه به بدی دست یابد یا بر خود ستم روا دارد و از آن پس به درگاه خدا استغفار کند، خدای را آمرزش‌گر و مهربان یابد.﴾ قرآن کریم، سوره نسا، آیه ۱۱۰﴾ در مورد سپاس فرموده است: ﴿بی‌شک اگر سپاسگزاری، نعمت را برایتان می‌افزایم.﴾ قرآن کریم، سوره ی ابراهیم، آیه ۷ و در مورد توبه فرموده است: ﴿تنها توبه را خداوند به سود کسانی عهده‌دار است که از سر نادانی به کار زشتی دست می‌یابند و تا دیر نشده است باز می‌گردند، تنها چنین کسانی که خداوند در موردشان تجدید نظر می‌کند، که خدا دانا و حکیم است.﴾ قرآن کریم، سوره ی نسا، آیه ۱۷

حکمت ۱۳۷ صدقه راه نزول روزی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اسْتَغْنُوا الرِّزْقَ بِالصَّدَقَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: روزی را با صدقه دادن فرود آورید.

حکمت ۱۳۸ نقش یا دانش الهی در انفاق

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَمَنْ أَبْقَنَ بِالْخَلْفِ جَادَ بِالْعَطِيَّةِ.

و درود خدا بر او فرمود: آنکه پاداش الهی را باور دارد، در بخشش سخاوتمند است

حکمت ۱۴۰ قناعت و بی‌نیازی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَا عَالَ أَمْرٌ أَقْتَصَدَ.

و درود خدا بر او فرمود: آنکه میانروی کند تهیدست نخواهد شد.

راه آسایش

حکمت ۱۴۱

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: قَلَّةُ الْعِيَالِ أَحَدُ الْيَسَارِينِ.

و درود خدا بر او فرمود: کمی زن و فرزند یکی از دو آسایش است.

ارزش دعا، صدقه و زکات دادن

حکمت ۱۴۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: سَوْسُوا إِيمَانَكُمْ بِالصَّدَقَةِ، وَ حَصِّنُوا

أَمْوَالَكُمْ بِالزَّكَاةِ، وَ ادْفَعُوا أَمْوَاجَ الْبَلَاءِ بِالْدُّعَاءِ.

و درود خدا بر او فرمود: ایمان خود را با صدقه دادن، و اموالتان را با زکات دادن نگاهدارید، و امواج بلا را با دعا از خود برانید.

نقش سخن در شناخت انسان (رفتارشناسی)

حکمت ۱۴۸

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْمَرْءُ مَخْبُوءٌ تَحْتَ لِسَانِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: انسان زیر زبان خود پنهان است.

ضرورت خودشناسی

حکمت ۱۴۹

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: هَلَكَ أَمْرُو لَمْ يَعْرِفْ قَدْرَهُ.

و درود خدا بر او فرمود: نابود شد کسی که ارزش خود را ندانست.

صبر و پیروزی

حکمت ۱۵۳

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا يَعْدَمُ الصَّبْرُ الظَّفَرُ وَ إِنَّ طَالَ بِهِ الزَّمَانُ.

و درود خدا بر او فرمود: انسان شکیبا پیروزی را از دست نمی‌دهد هر چند روزگار آن طولانی شود.

اهمیت نیت ها

حکمت ۱۵۴

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الرَّاضِي بِفِعْلِ قَوْمٍ كَالدَّاحِلِ فِيهِ مَعَهُمْ، وَ
عَلَى كُلِّ دَاخِلٍ فِي بَاطِلٍ إِثْمَانٌ: إِثْمُ الْعَمَلِ بِهِ، وَ إِثْمُ الرِّضَا بِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: آن کس که از کار مردمی خشنود باشد، چونان
کسی است که همراه آنان عمل کرده، و هر کس که به باطلی روی آورد، دو
گناه بر عهده او باشد، گناه کردار باطل، و گناه خشنودی به کار باطل.

ضرورت پایبندی به عهد و پیمان

حکمت ۱۵۵

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اعْتَصِمُوا بِالذِّمِّ فِي أَوْتَادِهَا.

و درود خدا بر او فرمود: عهد و پیمانها را پاسدارید بخصوص با وفاداران.

روش برخورد با دوستان بد

حکمت ۱۵۸

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: عَاتِبْ أَخَاكَ بِالْإِحْسَانِ إِلَيْهِ، وَ ارْدُدْ شَرَّهُ بِالْإِنْعَامِ عَلَيْهِ.

و درود خدا بر او فرمود: برادرت را با نیکی سرزنش کن، و شر او را با
بخشش باز گردان.

پرهیز از مواضع اتهام

حکمت ۱۵۹

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ وَضَعَ نَفْسَهُ مَوَاضِعَ التُّهْمَةِ فَلَا يُلُومَنَّ
مَنْ أَسَاءَ بِهِ الظَّنَّ.

و درود خدا بر او فرمود: کسی که خود را در جایگاه تهمت قرار داد جز
خود را نکوهش نکند.

ضرورت راز داری

حکمت ۱۶۲

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ كَتَمَ سِرَّهُ كَانَتْ الْخَيْرَةُ بِيَدِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: آن کس که راز خود را پنهان دارد، اختیار آن در دست اوست.

پرهیز از نافرمانی خدا

حکمت ۱۶۵

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا طَاعَةَ لِمَخْلُوقٍ فِي مَعْصِيَةِ الْخَالِقِ.

و درود خدا بر او فرمود: هیچ اطاعتی از مخلوق، در نافرمانی پروردگار روا نیست.

پرهیز از تجاوز به حقوق دیگران

حکمت ۱۶۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا يُعَابُ الْمَرْءُ بِتَأْخِيرِ حَقِّهِ، إِنَّمَا يُعَابُ مَنْ أَخَذَ مَا لَيْسَ لَهُ.

و درود خدا بر او فرمود: مرد را سرزنش نکنند که حقش را با تاخیر گیرد بلکه سرزنش در آنجاست که آنچه حقش نیست بگیرد.

ضرورت ترک گناه

حکمت ۱۷۰

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: تَرَكَ الذَّنْبَ أَهْوَنُ مِنْ طَلَبِ التَّوْبَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: ترک گناه آسانتر از درخواست توبه است.

ارزش مشورت ها

حکمت ۱۷۳

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ اسْتَقْبَلَ وَجْهَ الْإِرَاءِ عَرَفَ مَوَاقِعَ الْخَطَا.

و درود خدا بر او فرمود: آن کس که از افکار و آراء گوناگون استقبال کند، صحیح را از خطا خوب شناسد.

حکمت ۱۷۵

راه درمان ترس

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا هَبْتَ أَمْرًا فَقَعْ فِيهِ، فَإِنَّ شِدَّةَ تَوَقُّيهِ
أَعْظَمُ مِمَّا تَخَافُ مِنْهُ.

درود خدا بر او فرمود: هنگامی که از چیزی می ترسی، خود را در آن بیافکن، زیرا گاهی ترسیدن از چیزی، از خود آن سخت تر است.

حکمت ۱۷۷

روش برخورد با بدان

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اِزْجُرِ الْمُسِيءَ بِثَوَابِ الْمُحْسِنِ.

و درود خدا بر او فرمود: بدکار را با پاداش دادن نیکوکار آزار ده.

حکمت ۱۷۸

روش نابود کردن بدی ها

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَحْصِدِ الشَّرَّ مِنْ صَدْرٍ غَيْرِكَ بِقَلْعِهِ مِنْ صَدْرِكَ.

و درود خدا بر او فرمود: بدی را از سینه ی دیگران، با کندن آن از سینه ی خود، ریشه کن نما.

حکمت ۱۷۹

لجاجت و سستی اراده

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اللَّجَاجَةُ تَسْلُ الرَّأْيَ.

و درود خدا بر او فرمود: لجاجت تدبیر را سست می کند

حکمت ۱۸۰

طمع ورزی و بردگی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الطَّمَعُ رِقٌّ مُوبِدٌ.

و درود خدا بر او فرمود: طمع ورزی بردگی همیشگی است

شناخت جایگاه سخن و سکوت

حکمت ۱۸۲

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَا خَيْرَ فِي الصَّمْتِ عَنِ الْحُكْمِ، كَمَا أَنَّهُ لَا خَيْرَ فِي الْقَوْلِ بِالْجَهْلِ.

و درود خدا بر او فرمود: آنجا که باید سخن درست گفت در خاموشی خیری نیست، چنانکه در سخن ناگاهانه نیز خیری نخواهد بود.

ضرورت حق گرایی

حکمت ۱۸۸

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَبْدَى صَفْحَتَهُ لِلْحَقِّ هَلَكَ عِنْدَ جَهْلَةِ النَّاسِ.

و درود خدا بر او فرمود: هر کس که برابر حق بستیزد نابود می‌گردد.

ارزش صبر و خطر بی تابي

حکمت ۱۸۹

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ لَمْ يَنْجِهْ الصَّبْرَ أَهْلَكَهُ الْجَزَعُ.

و درود خدا بر او فرمود: کسی را که شکیبایی نجات ندهد، بی‌تابی او را هلاک خواهد کرد.

عبرت آموزي از اتلاف اموال

حکمت ۱۹۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: لَمْ يَذْهَبْ مِنْ مَالِكَ مَا وَعَظَكَ.

و درود خدا بر او فرمود: مالی که نابودی آن تو را پند می‌دهد، از دست نرفته است.

روش درمان روح (روانشناسي باليني)

حکمت ۱۹۷

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ الْقُلُوبَ تَمَلُّ كَمَا تَمَلُّ الْأَبْدَانُ فَابْتَغُوا لَهَا طَرَائِفَ الْحِكْمَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: این دلها همانند تنها خسته می‌شوند، برای نشاط آن به سخنان تازه حکیمانه روی بیاورید.

امدادهای الهی و حفظ انسان

حکمت ۲۰۱

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ إِنَّ مَعَ كُلِّ إِنْسَانٍ مَلَكَيْنِ يَحْفَظَانِهِ، فَإِذَا
جَاءَ الْقَدَرُ خَلَّيَا بَيْنَهُ وَبَيْنَهُ، وَإِنَّ الْأَجَلَ جُنَّةٌ حَصِينَةٌ.

و درود خدا بر او فرمود: با هر انسانی دو فرشته است که او را حفظ می‌کنند،
ون تقدیر الهی فرارسد، تنهائش می‌گذارند، که همانا مرگ سپری نگهدارنده است.

بی توجهی به سپاسگذاری مردم

حکمت ۲۰۴

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ لَا يَزُهِدَنَّكَ فِي الْمَعْرُوفِ مَنْ لَا يَشْكُرُهُ
لَكَ، فَقَدْ يَشْكُرَكَ عَلَيْهِ مَنْ لَا يَسْتَمْتِعُ بِشَيْءٍ مِنْهُ، وَ قَدْ تَدْرِكُ
مَنْ شُكْرَ الشَّاكِرِ أَكْثَرَ مِمَّا أَضَاعَ الْكَافِرُ، وَاللَّهُ يُحِبُّ الْمُحْسِنِينَ.

و درود خدا بر او فرمود: ناسپاسی مردم تو را از کار نیکو باز ندارد،
زیرا هستند کسانی، بی آنکه از تو سودی برند تو را می‌ستایند، چه بسا
ستایش اندک آنان برای تو سودمندتر از ناسپاسی ناسپاسان باشد. و خداوند
نیکوکاران را دوست دارد.

گنجایش نامحدود ظرف علم

حکمت ۲۰۵

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ كُلُّ وَعَاءٍ يَضِيقُ بِمَا جُعِلَ فِيهِ إِلَّا وَعَاءَ الْعِلْمِ فَإِنَّهُ يَتَّسِعُ بِهِ.

و درود خدا بر او فرمود: هر ظرفی با ریختن چیزی در آن پر می‌شود جز
ظرف دانش که هر چه در آن جای دهی، وسعتش بیشتر می‌شود.

ره آورد حلم و بردباری

حکمت ۲۰۶

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَوَّلُ عِوَضِ الْحَلِيمِ مِنْ حِلْمِهِ أَنَّ النَّاسَ
أَنْصَارُهُ عَلَى الْجَاهِلِ.

و درود خدا بر او فرمود: نخستین پاداش بردبار از بردباریش آنکه مردم
در برابر نادان پشتیبان او خواهند بود.

حمل مشکلات و خشنودی

حکمت ۲۱۳

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: اغْضِ عَلَى الْقَذَى وَالْأَلَمَ تَرْضَ أَبَدًا.

و درود خدا بر او فرمود: چشم از سختی خوار و خاشاک و رنجها فروبند
تا همواره خشنود باشی.

دگرگونی روزگار و شناخت انسان ها

حکمت ۲۱۷

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فِي تَقَلُّبِ الْأَحْوَالِ عِلْمُ جَوَاهِرِ الرِّجَالِ.

و درود خدا بر او فرمود: در دگرگونی روزگار گوهر شخصیت مردان شناخته می شود.

آینده دردناک ستمکاران

حکمت ۲۲۱

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: بئس الزَّادُ إِلَى الْمَعَادِ، الْعُدْوَانُ عَلَى الْعِبَادِ.

و درود خدا بر او فرمود: بدترین توشه قیامت، ستم بر بندگان است.

حیا و عیب پوشی

حکمت ۲۲۳

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ كَسَاهُ الْحَيَاءُ ثَوْبَهُ لَمْ يَرِ النَّاسُ عَيْبَهُ.

و درود خدا بر او فرمود: آن کس را که لباس حیا بپوشاند کسی عیب او را ننگرد

حکمت ۲۲۶

طمع ورزی و خواری

وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الطَّمَعُ فِي وَثَاقِ الدُّلِّ.

و درود خدا بر او فرمود: طمعکار همواره زبون و خوار است.

حکمت ۲۲۷

ارکان ایمان

وَ قَدْ سُئِلَ عَنِ الْإِيمَانِ فَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْإِيمَانُ مَعْرِفَةٌ

بِالْقَلْبِ، وَ إِقْرَارٌ بِاللِّسَانِ، وَ عَمَلٌ بِالْأَرْكَانِ.

و درود خدا بر او فرمود: «از ایمان پرسیدند» ایمان، بر شناخت با قلب، اقرار با زبان، و عمل با اعضا و جوارح استوار است.

حکمت ۲۲۸

ارزش ها و ضد ارزش ها

وَ قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَنْ أَصْبَحَ عَلَى الدُّنْيَا حَزِينًا فَقَدْ أَصْبَحَ

لِقَضَاءِ اللَّهِ سَاحِطًا، وَ مَنْ أَصْبَحَ يَشْكُو مُصِيبَةً نَزَلَتْ بِهِ فَإِنَّمَا

يَشْكُو رَبَّهُ، وَ مَنْ أَتَى غَنِيًّا فَتَوَاضَعَ لَهُ لَغْنَاهُ ذَهَبٌ ثَلَاثًا دِينَهِ، وَ

مَنْ قَرَأَ الْقُرْآنَ فَمَاتَ فَدَخَلَ النَّارَ فَهُوَ كَأَنَّ مِمَّنْ يَتَّخِذُ آيَاتِ

اللَّهِ هُزُؤًا، وَ مَنْ لَهَجَ قَلْبُهُ بِحُبِّ الدُّنْيَا تَطَاطَى قَلْبُهُ مِنْهَا بِثَلَاثٍ

هَمْ لَا يَغْبَهُ، وَ حَرَصٌ لَا يَتْرَكُهُ، وَ أَمَلٌ لَا يَدْرِكُهُ.

و درود خدا بر او فرمود: کسی که از دنیا اندوهناک می‌باشد، از قضاء الهی خشمناک است، و آن کس که از مصیبت وارد شده شکوه کند از خدا شکایت کرده، و کسی که نزد توانگری رفته و به خاطر سرمایه‌اش برابر او کرنش کند، دو سوم دین خود را از دست داده است، و آن کس که قرآن بخواند و وارد آتش جهنم شود پس او از کسانی است که آیات الهی را بازیچه قرار داده است، و آن کس که قلب او با دنیاپرستی پیوند خورد، همواره جانش گرفتار سه مشکل است، اندوهی رهاشدنی، حرصی جدانشدنی، و آرزویی نایافتنی.

حکمت ۲۳۵ نشانه خردمندی

و قِيلَ لَهُ عَلَيْهِ السَّلَامُ صِفْ لَنَا الْعَاقِلَ، فَقَالَ: هُوَ الَّذِي يَضَعُ

الشَّيْءَ مَوَاضِعَهُ، فَقِيلَ فَصِفْ لَنَا الْجَاهِلَ، فَقَالَ: قَدْ فَعَلْتُ.

-يَعْنِي أَنَّ الْجَاهِلَ هُوَ الَّذِي لَا يَضَعُ الشَّيْءَ مَوَاضِعَهُ، فَكَانَ

تَرَكَ صِفَتَهُ صِفَةً لَهُ، إِذْ كَانَ بِخِلَافِ وَصْفِ الْعَاقِلِ--

و درود خدا بر او فرمود: «به امام گفتند، عاقل را به ما بشناسان فرمود:» خردمند آنکه هر چیزی را در جای خود می‌نهد. «گفتند پس جاهل را تعریف کن فرمود:» با معرفی خردمند، جاهل را نیز شناساندم «یعنی جاهل کسی که هر چیزی را در جای خود نمی‌گذارد، بنابراین با ترک معرفی مجدد، جاهل را شناساند.»

حکمت ۲۳۶

زشتی دنیای حرام

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: وَاللَّهِ لَدُنْيَاكُمْ هَذِهِ أَهْوَنُ فِي عَيْنِي مِنْ

عُرَاقٍ خَنْزِيرٍ فِي يَدٍ مَجْدُومٍ.

و درود خدا بر او فرمود: به خدا سوگند! این دنیای شما که به انواع حرام آلوده است، در دیدهی من از استخوان خوکی که در دست بیماری جذامی باشد، پستتر است.

حکمت ۲۳۷

اقسام عبادت

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِنَّ قَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ رَغْبَةً فَتِلْكَ عِبَادَةُ

التَّجَارِ، وَ إِنَّ قَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ رَهْبَةً فَتِلْكَ عِبَادَةُ الْعَبِيدِ، وَ إِنَّ

قَوْمًا عَبَدُوا اللَّهَ شُكْرًا فَتِلْكَ عِبَادَةُ الْأَحْرَارِ.

و درود خدا بر او فرمود: گروهی خدا را به امید بخشش پرستش کردند، که این پرستش بازرگانان است، و گروهی او را از روی ترس عبادت کردند که این عبادت بردگان است، و گروهی خدا را از روی سپاسگذاری پرستیدند و این پرستش آزادگان است.

حکمت ۲۴۵

کاستی قدرت و کنترل شهوت

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا كَثُرَتِ الْمَقْدَرَةُ قَلَّتِ الشَّهْوَةُ.

و درود خدا بر او فرمود: هنگامی که توانایی فروزی یابد، شهوت کاستی گیرد.

حکمت ۲۴۷ ره آورد سخاوت

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْكَرَمُ اعْطَفَ مِنَ الرَّحِمِ.

و درود خدا بر او فرمود: بخشش بیش از خویشاوندی محبت آورد.

حکمت ۲۴۹ بهترین عمل ها

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: أَفْضَلُ الْأَعْمَالِ مَا أَكْرَهْتَ نَفْسَكَ عَلَيْهِ.

و درود خدا بر او فرمود: بهترین کارها آن است که با ناخشنودی در انجام آن بکوشی.

حکمت ۲۵۱ تلخی ها و شیرینی های دنیا و آخرت

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: مَرَارَةُ الدُّنْيَا حَلَاوَةُ الْآخِرَةِ، وَ حَلَاوَةُ

الدُّنْيَا مَرَارَةُ الْآخِرَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: تلخکامی دنیا، شیرینی آخرت، و شیرینی دنیای حرام، تلخی آخرت است.

حكمة ٢٥٢

فلسفه احكام الهي

وَقَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: فَرَضَ اللَّهُ الْإِيمَانَ تَطْهِيرًا مِنَ الشِّرْكِ، وَ
 الصَّلَاةَ تَنْزِيهًا عَنِ الْكِبَرِ، وَ الزَّكَاةَ تَسْبِيحًا لِلرِّزْقِ، وَ الصِّيَامَ
 ابْتِلَاءً لِإِخْلَاصِ الْخَلْقِ، وَ الْحَجَّ تَقْوِيَةً لِلدِّينِ، وَ الْجِهَادَ عِزًّا
 لِلْإِسْلَامِ، وَ الْأَمْرَ بِالْمَعْرُوفِ مَصْلَحَةً لِلْعَوَامِّ، وَ النَّهْيَ عَنِ
 الْمُنْكَرِ رَدْعًا لِلشُّفَهَاءِ، وَ صَلَاةَ الرَّحِمِ مَنَامَةً لِلْعَدَدِ، وَ
 الْقِصَاصَ حَقًّا لِلدِّمَاءِ، وَ إِقَامَةَ الْحُدُودِ إِعْظَامًا لِلْمَحَارِمِ، وَ
 تَرْكَ شُرْبِ الْخَمْرِ تَحْصِينًا لِلْعَقْلِ، وَ مُجَانِبَةَ السَّرِقَةِ إِيْجَابًا
 لِلْعِفَّةِ، وَ تَرْكَ الزِّنَا تَحْصِينًا لِلنَّسَبِ، وَ تَرْكَ اللَّوَاطِ تَكْثِيرًا
 لِلنَّسْلِ، وَ الشَّهَادَاتِ اسْتِظْهَارًا عَلَى الْمَجَاهِدَاتِ، وَ تَرْكَ
 الْكَذِبِ تَشْرِيفًا لِلصِّدْقِ، وَ السَّلَامَ، أَمَانًا مِنَ الْمَخَافِ، وَ
 الْإِمَامَةَ نِظَامًا لِلأُمَّةِ، وَ الطَّاعَةَ تَعْظِيمًا لِلْإِمَامَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: خدا ﴿ایمان﴾ را برای پاکسازی دل از شرک، و ﴿نماز﴾ را برای پاک بودن از کبر و خودپسندی و ﴿زکات﴾ را عامل فزونی روزی، و ﴿روزه﴾ را برای آزمودن اخلاص بندگان، و ﴿حج﴾ را برای نزدیکی و همبستگی مسلمانان، و ﴿جهاد﴾ را برای عزت اسلام، و ﴿امر به معروف﴾ را برای اصلاح توده‌ها ناگاه، و ﴿نهی از منکر﴾ را برای بازداشتن بیخردان از زشتی‌ها، ﴿صله رحم﴾ را برای فراوانی خویشاوندان، و ﴿قصاص﴾ را برای پاسداری از خونها، و اجرای ﴿حدود﴾ را برای بزرگداشت محرمات الهی، و ک ﴿میگساری﴾ را برای سلامت عقل، و دوری از ﴿دزدی﴾ را برای تحقق عفت، ترک ﴿زنا﴾ را برای سلامت نسل آدمی، و ترک ﴿لواط﴾ را برای فزونی فرزندان، و ﴿گواهی دادن﴾ را برای به دست آوردن حقوق انکارشده، و ترک ﴿دروغ﴾ را برای حرمت نگهداشتن راستی، و ﴿سلام کردن﴾ را برای امنیت از ترسها، و ﴿امامت﴾ را برای سازمان یافتن امور امت، و ﴿فرمانبرداری از امام﴾ را برای بزرگداشت مقام رهبری، واجب کرد.

حکمت ۲۵۴ تلاش در انفاق های اقتصادی

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: يَا بَنَ آدَمَ، كُنْ وَصِيَّ نَفْسِكَ، وَ اَعْمَلْ فِي

مَالِكَ مَا تُؤْتِرُ أَنْ يَعْمَلَ فِيهِ مِنْ بَعْدِكَ.

و درود خدا بر او فرمود: ای فرزند آدم! خودت وصی مال خویش باش، امروز بگونه‌ای عمل کن که دوست داری پس از مرگت عمل کنند.

حکمت ۲۵۵ تندخویی و جنون

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: الْحِدَّةُ ضَرْبٌ مِنَ الْجَنُونِ، لَأَنَّ صَاحِبَهَا

يَنْدَمُ، فَإِنْ لَمْ يَنْدَمْ فَجَنُونُهُ مُسْتَحْكَمٌ.

و درود خدا بر او فرمود: تندخویی بی‌مورد نوعی دیوانگی است، زیرا که تندخو پشیمان می‌شود، و اگر پشیمان نشد پس دیوانگی او پایدار است.

حکمت ۲۵۶ حسادت و بیماری

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: صِحَّةُ الْجَسَدِ مِنْ قِلَّةِ الْحَسَدِ.

و درود خدا بر او فرمود: تندرستی تن در دوری از حسادت است.

حکمت ۲۵۸ صدقه و توانگری

و قَالَ عَلَيْهِ السَّلَامُ: إِذَا أَمَلَقْتُمْ فَتَاجِرُوا اللَّهَ بِالصَّدَقَةِ.

و درود خدا بر او فرمود: هرگاه تهیدست شدید با صدقه دادن، با خدا تجارت کنید.